

หลักที่ 3 ศิลาจารึกนครชุม

ลักษณะศิลา เป็นแผ่นหินอ่อนสีดำ จารึกทั้งสองด้าน ด้านที่ 1 มี 78 บรรทัด ด้านที่ 2 มี 58 บรรทัด บางตอนชำรุดมากจนอ่านไม่ได้

เดิมอยู่ที่วัดบรมธาตุ หน้าเมืองกำแพงเพชร ได้นำลงมากรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2429

ปีที่จารึก จารึกเมื่อมหาศักราช 1279 ปีระกา¹ อันเป็นปีที่พระมหาธรรมราชาที่ 1 ทรงประดิษฐานพระศรีรัตนมหาธาตุ ณ เมืองนครชุม

จุดมุ่งหมาย เพื่อยอพระเกียรติพระมหาธรรมราชาที่ 1 ที่ทรงทะนุบำรุงพุทธศาสนา ผู้แต่ง สันนิษฐานว่าพระมหาธรรมราชาที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้จารึกไว้

เนื้อความ ศิลาจารึกนครชุมกล่าวถึงการทะนุบำรุงพุทธศาสนาของพระมหาธรรมราชาที่ 1 อาจแบ่งได้เป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 กล่าวถึงเรื่องพระยาภาไทย หรือ พระมหาธรรมราชาที่ 1 ทรงสร้างเจดีย์บรรจุพระธาตุ และทรงปลูกต้นโพธิ์ ที่เมืองนครชุม (กำแพงเพชร) ในปีศักราช 1279 ปีระกา และกล่าวถึงการราชาภิเษกไว้ว่า “พระยาภาไทยราชผู้เป็นลูกพระยาเลอไทย เป็นหลานแก่พระยารามราช เมื่อได้เสวยราชย์ในเมืองศรีสัชชนาลัยสุโขทัย ได้ราชาภิเษก อันฝูงท้าวพระยาทั้งหลายอันเป็นมิตรสหายอันมีในสี่ทิศนี้แต่งกระยาตงวายของฝากหมากปลามาไหวอันยัดยัญ (ยัด - ยุตติ แปลว่า ประกาศให้ทราบ ยัญ มาจาก ยชฺญ (สันสกฤต) แปลว่า บวงสรวง หรือ ให้ทาน) อภิเษกเป็นท้าวเป็นพระยา จึงขึ้นชื่อศรีสุริยวงศ์มหาธรรมราชาธิราช” นอกจากนี้

มหาศักราช 1279 ปีระกา ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าจะตรงกับพุทธศักราชใด ถ้าถือตามหลักเกณฑ์ที่ศาสตราจารย์นำ ทองคำวรรณ กล่าวไว้ว่า พุทธศักราชมากกว่ามหาศักราช 621 ปี แล้วมหาศักราช 1279 จะตรงกับพุทธศักราช 1900 แต่ปรากฏว่าในศิลาจารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 5 และหลักที่ 6 ซึ่งจารึกในสมัยเดียวกันกับหลักที่ 3 นี้ กล่าวถึงมหาศักราช 1283 ปีฉลู ว่าตรงกับพุทธศักราช 1905 ปีฉลู แทนที่จะเป็น 1904 ฉะนั้นถ้าเทียบกับศักราชในจารึกวัดป่ามะม่วงแล้ว มหาศักราช 1279 จะตรงกับพุทธศักราช 1901 ไม่ใช่ 1900

ยังกล่าวด้วยว่าพระศรีรัตนมหาธาตุที่ทรงอัญเชิญมาสถาปนาในเมืองนครชุมนั้น เป็นพระธาตุ
ที่แท้จริงทรงอัญเชิญมาจากลังกาทวีป การกราบไหว้บูชาพระศรีรัตนมหาธาตุ และพระศรี-
มหาโพธิ์นี้ “มีผลานิสงส์พรา้เสมอตั้งได้บนตนพระเป็นเจ้า”

ตอนที่ 2 กล่าวถึงเรื่องความสูญสิ้นของพุทธศาสนา หรือ สัทธรรมอันตรธาน 5 เป็น
การเร่งเร้าให้คนทั้งหลายรีบทำบุญในขณะที่ยังมีพุทธศาสนาอยู่ นี้ เพื่อว่าจะได้ไปบังเกิดใน
สวรรค์ หรือได้พบกับพระศรีอารยเมตไตร (พระศรีอารีย์) ดังข้อความในจารึกกล่าวไว้ว่า

“ผู้มีคนถามศาสนาพระเป็นเจ้ายังเท่าใดจักสิ้นอัน ให้แก้ว่าดังนี้ แต่ปีอันสถาปนา
พระมหาธาตุนี้เมื่อหน้า ได้สามพันเก้าสิบเก้าปีจึงจักสิ้นศาสนาพระเป็นเจ้า อันหนึ่งโสดนับแต่
ปีสถาปนาพระมหาธาตุนี้ไปเมื่อหน้า ได้เก้าสิบ-เก้าปี ถึงในปีกุน อันว่าพระปฏิภนไตรนี้จักหาย
แลหากันรู้จักแท้แลมิได้เลย ยังมีคนรู้คั่นเส็กสน้อย (= เส็ก ๆ น้อย) ไชรั ธรรมเทศนาอันเป็นต้น
ว่าพระมหาชาติ หากคนสวดแลมิได้เลย ธรรมชาตกอันอื่นไชรั มีต้นหาปลายมิได้ มีปลายหาต้น
มิได้เลย จำพวกพระอภิธรรมไชรั พระปฏิฐานแล-พระยมกก็จักหายเมื่อนั้นแล แต่ันเมื่อหน้า
ได้พันปีโสด ผุงภิกษุสงฆ์อันจำศีลคงสิกขาบทสี่อัน ยังมีสิกขาบทอันหนักหนามากมิได้เลย แต่ัน
เมื่อหน้าได้พันปีโสด อันว่าผุงชัจจทรงผ้าจีวรหามิได้เลย เท่ายังมีผ้าเหลืองน้อยหนึ่งเหน็บในหู
แลรู้จักศาสนาพระเป็นเจ้าตาย แต่ันเมื่อหน้าได้พันปีโสด อันว่ารู้จักผ้าจีวร จักรู้จักสมณะน้อย
หนึ่งหามิได้เลย ธาตุพระเป็นเจ้าที่นี้กิติ แห่งอื่นกิตียังคงเลย เมื่อปีอันจักสิ้นศาสนาพระพุทธ
เป็นเจ้าที่สุดทั้งหลายอัน ปีชวดเดือนหกบูรณมี วันเสาร์วันไทยวันรายสันไพสาชฤกษ์ ถึงเมื่อวัน
ดังนั้น แต่พระธาตุทั้งหลายอันมีในแผ่นดินนี้กิติ ในเทพโลกกิติ ในนาโคโลกกิติ เหาะไปกลางหา
และไปประชุมกันในลังกาทวีป เข้าอยู่ในกลวงรัตนมาลิกมหาสถูป แล้วจึงจักเหาะไปอยู่ในต้น
พระศรีมหาโพธิ์ที่พระพุทธเป็นเจ้าตรัสแก่สรวเพชฌัญญาณเป็นพระพุทธ เมื่อก่อนอันจึงจักกาล
ไฟไหม้พระธาตุทั้งอันสิ้น และเปลวพุ่งขึ้นคั่งพรหมโลก ศาสนาพระพุทธจักสิ้นในวันดังกล่าวอัน”

ต่อจากนั้นก็กล่าวไว้ว่า ตั้งแต่นั้นไป คนทั้งหลายก็จะไม่รู้บุญธรรม จะกระทำบาปกรรม
และไปเกิดในนรก ด้วยเหตุนี้จึงควรเร่งกระทำความบุญในขณะที่พระพุทธศาสนายังดำรงอยู่และ
ควรหมั่นบูชาพระสถูปเจดีย์และพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเปรียบเสมอตั้งองค์พระพุทธเจ้า

ตอนที่ 3 ข้อความซ้ำรูดมาก เป็นคำสดุดีพระเกียรติคุณของพระมหาธรรมราชาที่ 1
ว่าทรงเป็นกษัตริย์ที่ตั้งมั่นในธรรม ทรงทศพิธราชธรรม และได้โปรดให้สร้างศิลาจารึก และ
จำลองรอยพระพุทธบาทจากยอดเขาสุมนภูฏ เมืองสิงหล มาประดิษฐานไว้บนยอดเขา ในเมือง

ต่าง ๆ ได้แก่เมืองศรีษะชนาลัย เมืองสุโขทัย บนนยอดเขาสุมนกฎ (ชื่อเดียวกันกับเขาในเมืองสิงหล) เมืองบางพาน บนนยอดเขานางทอง และเมืองปากพระบาง (บนนยอดเขาซึ่งปัจจุบันเรียกว่า เขากบเมืองนครสวรรค์)

จารึกบางตอนมีสำนวนคล้ายคลึงกับจารึกหลักที่ 1 ตอนที่ 2-3 เช่น

“ด้วยเกล้าด้วยหาญหาที่.....(ชำรุด).....พาเมืองมาออก.....เป็นเจ้าเป็นขุนนั้นด้วยกำลัง.....ปลูกหมากพร้าวหมาก-กลางทุกแห่ง.....เป็นป่าเป็นดงให้แผ้วให้ถาง.....ไพร่ฟ้าข้าไทซึ่งเรือไปค้าขี้อมาไปขาย.....ต่างบ้านต่างเมืองจักมาพึ่งมาอิงตน.....พ่อตายให้ไว้แก่ลูก พี่ตายให้ไว้แก่น้อง ขุนผู้ใดกระทำชอบด้วยธรรมดั่งอัน ขุนผู้นั้น.....กินเมืองเหิงนานแก่กม ผู้ใดกระทำบ่ชอบด้วยธรรมดั่งอัน ขุนผู้นั้นบมิยืนเียงเหิงนานเลย คำนี้กล่าวคั่นสเล็กสน้อย และคำอันพิสดารไซรักล่าวไว้ในจารึกอันมีในเมืองสุโขทัย.....นักพระมหาธาตุพูน (เข้าใจว่าหมายถึงจารึกหลักที่ 1)”

จากข้อความที่ยกมานี้ ชวนให้เข้าใจว่าผู้แต่งจารึกหลักที่ 1 ตอนที่ 2-3 และผู้แต่งจารึกหลักที่ 3 อาจจะเป็นคนเดียวกันก็ได้

คุณค่า จารึกนครชุมนี้มีคุณค่าทางศาสนา แสดงให้เห็นถึงประเพณีการสร้างศาสนสถานขององค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งได้แก่การสร้างพระธาตุเจดีย์ การปลูกต้นไม้ และการจำลองรอยพระพุทธบาท นอกจากนี้ยังมีคุณค่าด้านการโน้มน้าวจิตใจคนให้ทำความดี ให้เกิดศรัทธาในการบูชาพระมหาธาตุและพระศรีมหาโพธิ์ และแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องนรกสวรรค์และยุคพระศรีอาริย์